

Василь Хрущ,

кандидат педагогічних наук, професор,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
(м. Івано-Франківськ)

Vasyl Khrushch,

Candidate of Pedagogical Sciences, Professor,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk)

Олена Хрущ,

кандидат психологічних наук, доцент,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
(м. Івано-Франківськ)

Vasyl Khrushch,

Candidate of Psychology Sciences, Associate Professor,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk)

ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА – ЦЕНТР РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ПРИКАРПАТТЯ

VASYL STEFANYK PRECARPATHIAN NATIONAL UNIVERSITY AS A CENTER OF DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL EDUCATION OF PRECARPATHIAN

У статті, присвяченій 75-річчю з часу заснування Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, в історичному ракурсі висвітлюються питання підготовки вчителів і наукових педагогічних кадрів у різні періоди становлення університету. Упродовж двох періодів роботи університету – як педагогічного інституту (до 26 серпня 1992 року) і класичного університету, з вищевказаного часу, – по-різному відбувався вплив навчального закладу на розвиток педагогічної освіти. Педагогічний інститут готував вчителів, був тісно пов'язаний зі школами, органами освіти, інститутом післядипломної педагогічної освіти вчителів тощо. Разом з тим, класичний університет значно збільшив можливості підготовки спеціалістів для різних галузей народного господарства та розвитку науки.

Ключові слова: педагогічна освіта, університет, навчальні плани, навчальні програми, рівень освіти, ректори, вчителі, навчальна база, педагогічні кафедри, методисти.

An article, that is dedicated to Vasyl Stefanyk Precarpathian National University 75-th anniversary, reveals in a historical way issues of preparation of teachers and academic teaching staff in different periods of establishment of the university. There were two periods of university – as a pedagogical institute (up to 26-th August, 1992) and as a classical university (after 1992), which had different influence on development of pedagogical education. Pedagogical institute had been preparing teachers, had a strong connection with schools, education authorities, institute of continuing pedagogical education of teachers, etc. Meanwhile, the classical university considerably increased possibilities of preparation of specialists for different branches of economics and science development.

Keywords: pedagogical education, university, curricula, curriculum, educational level, rectors, teachers, studying base, pedagogical department, supervisors.

В статье, посвященной 75-летию со времени основания Прикарпатского национального университета имени Василия Стефаника, в историческом ракурсе освещаются вопросы подготовки учителей и научных педагогических кадров в разные периоды становления университета. В течение двух периодов работы университета – как педагогического института (до 26 августа 1992 года) и классического университета, из вышеуказанного времени, – по-разному происходило влияние учебного заведения на развитие педагогического образования. Педагогический институт готовил учителей, был тесно связан со школами, органами образования, институтом последипломного педагогического образования учителей. Вместе с тем, классический университет значительно увеличил возможности подготовки специалистов для различных отраслей народного хозяйства и развития науки.

Ключевые слова: педагогическое образование, университет, учебные планы, учебные программы, уровень образования, ректоры, учителя, учебная база, педагогические кафедры, методисты.

Педагогічна освіта як система знань про виховання, навчання і розвиток людини є основою, фундаментом усіх існуючих у світі видів освіти: медичної, інженерно-технічної, військової, аграрної тощо. Все починається зі школи, з першого педагога. Від якості його підготовки, рівня розвитку людських рис характеру, особливо таких, як доброта, спокій, урівноваженість, витримка, уміння в дитині бачити людину і поважати її особистість, залежить розвиток громадянина, спеціаліста будь-якої галузі, майбутнього батька чи матері. Наступність у пізнанні світу забезпечується педагогічною освітою.

Розвиток будь-якої сфери людських знань обумовлений педагогічною освітою. Якісна педагогічна освіта є запорукою правильного розуміння людиною світу, усвідомлення нею свого місця, ролі і значення у цьому світі у кожен період свого життя — від дитячого і до глибокої старості.

Завдяки загальній, а пізніше і спеціальній освіті людина пізнає світ навколо себе. Спочатку світ, пізнаний іншими людьми, попередниками, дитина, учень під керівництвом вдумливого педагога вивчає і переймає. Пізніше аналізує, що треба зберегти, а що змінити, розвинути, удосконалити заради блага людини, наближення до істини і досконалості. Як справедливо пишуть автори монографії «Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку», до яких належить і автор даної статті, «існування нації є можливим лише тоді, коли вона здатна продукувати та сприяти розвитку власної інтелігенції та еліти» [1, с. 247]. Саме педагогічна освіта, вчителі є першоосновою розв'язання цього суперзавдання, тому що все починається з освіти.

Базовим поняттям, основою слова «освіта» є «світ». Образно кажучи, «О!-світ» є вигуком здивування дитини у зв'язку з тим, яким цікавим, широким, прекрасним і складним є навколишній світ. Пізнається він завдяки батькам, вихователям та мудрим учителям. Саме тому у всіх країнах світу найбільш поширеною і поважаною є професія вчителя, а педагогічні навчальні заклади – педколеджі, педуніверситети – функціонують у багатьох містах та обласних центрах України.

Університет, що відзначає своє 75-річчя, був першим ВНЗ нашої області. Він заснований 15 квітня 1940 року постановою Ради Народних Комісарів УРСР № 461 на базі Станіславської педагогічної школи.

Спочатку це був Учительський інститут з дворічним терміном навчання і трьома факультетами: філологічним, історичним та фізико-математичним. Тут готували вчителів української і російської мови та літератури, історії, фізики і математики за денною, вечірньою та заочною формами навчання.

Учительський інститут швидко розвивався. До початку Другої світової війни тут навчалось 900 студентів, з якими працювали 42 викладачі, з них 2 доценти [2, с. 4].

Після звільнення Прикарпаття Постановою РНК УРСР 30 серпня 1944 року було відновлено роботу Учительського інституту в Станіславові, що готував учителів за вищезгаданими спеціальностями.

Центром вищої педагогічної освіти на Прикарпатті наш університет став з 11 серпня 1950 року, коли дворічний Учительський інститут був реорганізований у вищий навчальний заклад — Педагогічний інститут з чотирирічним терміном навчання в складі тих же трьох факультетів. У статусі Педагогічного інституту наш ВНЗ перебував аж до 26 серпня 1992 р., коли Указом Президента України було створено Прикарпатський університет.

З цього часу університет стає одним з найпотужніших ВНЗ на Заході України. Різко зростає кількість спеціальностей, студентів, викладачів. Орієнтація на підготовку педагогічних кадрів зазнає суттєвих змін. Замість підготовки вчителів університет, що набув ознак класичного, почав готувати філологів, істориків, математиків, філософів, економістів тощо.

Функції центру педагогічної освіти звузились до роботи лише одного підрозділу університету — Педагогічного інституту з двома вчительськими спеціальностями: підготовка вчителів початкових класів та вчителів географії. Окрім цих учительських спеціальностей, Педінститут готує вихователів дошкільних закладів та соціальних педагогів.

Організація класичного університету в невеликому обласному центрі з населенням 280 тисяч в одній з найменших областей України мала як свої позитивні, так і негативні сторони. Далеко не всі випускники університету таких спеціальностей, як філософи, політологи, філологи, математики, фізики тощо, затребувані в установах та організаціях. Щоб вони могли хоч десь працевлаштуватись, їм у дипломі та в додатку до нього дописують «викладач». Однак «викладач» і «вчитель» – поняття далеко не тотожні. У школі потрібен учитель, який уміє захопити дитину своїм предметом, може навчити, глибоко знає психологію учнів різного віку, зрештою, любить дітей і свою професію. Викладач працює у вищій школі і викладає майже дорослим людям наукові засади своєї науки, а студенти самостійно доповнюють, аналізують, порівнюють повідомлене викладачем та віднайдене в інших наукових джерелах.

Дехто з науковців ВНЗ помилково вважає, що головне – знати свій предмет, наприклад хімію, а навчати інших, особливо дітей, – не така вже й мудра справа. На жаль, це типова помилка, яка допускається людьми з низькою педагогічною культурою. Так можуть думати ті, хто не знає дітей, психології пізнання дитиною світу, особливостей засвоєння нею знань і набуття умінь та навичок.

Саме цим «страждають» і ті керівники, що укладають, доповнюють і змінюють навчальні плани. Так, у процесі переходу від Педагогічного інституту до університету класичного типу перше, що було зроблено, – це різке скорочення годин психолого-педагогічного циклу в підготовці тих спеціалістів, які після закінчення університету найчастіше шукають місця праці в загальноосвітніх школах, коледжах, училищах тощо.

Як можна підготувати до роботи з дітьми в школі «викладача», як це дописано в дипломі, за час прослуховування ним 18 годин з педагогіки і 18 годин з психології?! До того ж, за умови зредукованої або й повної відсутності педагогічної практики в школі. Значно зменшено кількість годин на вивчення методик викладання предметів у школах.

Якщо до цього додати ще й те, що студенти університету не профорієнтовані на роботу в школі, а вбачають своє місце у великих лабораторіях, обчислювальних центрах, історичних музеях, видавництвах, перекладацьких фірмах, підприємствах, то у них неминуче формується зверхній погляд на школу, вчителя і, головне, на дітей. Прийшовши в школу, такі «фахівці» вважають себе недооціненими, приниженими, невизнаними талантами. Своє внутрішнє незадоволення випліскують на дітей, яких вони не розуміють і не люблять. Саме це призводить до того, що на багатьох учительських конференціях, зібраннях освітян директори шкіл, керівники органів освіти дорікають університетові за недостатню підготовку випускників до роботи в школі. Багато керівників шкіл надають перевагу у прийомі на роботу випускникам педагогічних університетів, педагогічних інститутів і коледжів.

Університет як центр педагогічної освіти Прикарпаття послабив свої позиції щодо зв'язків зі школами, вчителями, органами народної освіти. Відсутні експериментальні школи і майданчики інститутів та факультетів, з багатьох непедагогічних кафедр щезла шкільна тематика курсових і дипломних робіт. До підготовки спеціалістів, які після закінчення університету приходять працювати в школу, не залучаються вчителі-методисти, досвідчені педагоги шкіл тощо. Незважаючи на вказівки та намагання ректорату покращити профорієнтаційну роботу в школах, багато інститутів і факультетів згадують про це лише тоді, коли зривається набір на ті спеціальності, які найменш популярні в нашому регіоні.

Певний спад у розвитку педагогічної освіти в плані підготовки вчителів для загальноосвітніх шкіл не означає, що Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника перестав бути потужним освітньо-науковим центром Прикарпаття. За 50 років роботи в університеті, з них 43 роки завідувачем кафедр педагогіки і психології, наукових основ управління школою (НОУШ), і кафедри теорії та методики початкової освіти, я маю змогу і право зробити певні узагальнення та висновки щодо впливу, ролі і місця університету в розвитку педагогічної освіти на Прикарпатті.

Я мав честь працювати із сімома ректорами, які в різні періоди очолювали наш університет і по-різному впливали на розвиток педагогічної освіти. На щастя, всі керманічі університету були людьми не байдужими, відданими справі підготовки педагогічних кадрів, з належним життєвим досвідом і уміннями керувати дуже специфічними професорсько-викладацьким, студентським і трудовим колективами. Серед очільників університету за час моєї роботи не було жодного педагога, однак ці неординарні, цікаві і дуже різні керівники розуміли роль і місце педінституту, а потім університету в розвитку педагогічної освіти в нашому краї.

Кравець Василь Мусійович — кандидат філософських наук, доцент, учасник Другої світової війни, політпрацівник — мав широке, дійсно філософське сприймання і розуміння світу. Він постійно стверджував, що розвиток нашого регіону й України залежить від рівня розвитку та освіченості кожного громадянина. У пору комуністичної диктатури, хрущовсько-брежнєвського режиму В.М. Кравець спрямовував роботу кафедр на тісний зв'язок зі школами, сам читав лекції з питань педагогічної етики для вчителів в обласному інституті підвищення кваліфікації вчителів, регулярно виїздив у школи області. В.М. Саме Кравець вимагав, щоб заняття з методик викладання історії, мови і літератури, предметів фізико-математичного циклу проводили найбільш досвідчені вчителі загальноосвітніх шкіл.

Мудрість, простота й доступність, любов і гуманне ставлення до студентів, викладачів не подобались партійним функціонерам обкому компартії, що були віддалені від людей, сповідували страх і тиск як засоби впливу. Це й стало причиною зняття В.М. Кравця з роботи.

Оригінальним, майже легендарним, улюбленцем студентів і колективу всього педінституту був наступник В.М. Кравця, кандидат економічних наук, доцент Устенко Олександр Андрійович. Його головне кредо — вчитель має бути цікавим для дітей, має захоплювати їх не тільки знанням свого предмета, але й віміти співати, танцювати, займатися спортом і залучати дітей до цих видів діяльності.

За час 13-річної роботи на посаді ректора з ініціативи О.А. Устенка було не тільки розширено і зміцнено навчально-матеріальну базу інституту, але й створено 25 кафедр, відкрито нові спеціальності з підготовки вчителів історії, англійської та німецької мови, фізики і ТЗН, музики і співів, теорії та історії музики і гри на музичних інструментах, позакласної виховної роботи тощо. У цей період організовано нові факультети: музично-педагогічний, іноземних мов, факультет перепідготовки і підвищення кваліфікації керівних педагогічних кадрів (для 7 областей Західного регіону України).

Аналізуючи вплив О.А. Устенка на розвиток педагогічної освіти краю, дослідник Ю. Угорчак пише про те, що «на музично-педагогічному факультеті виникла низка колективів художньої самодіяльності: вокально-інструментальний ансамбль «Верховинка» (1968), інструментальний квартет «Усмішка» (1969), вокальний квартет «Легінь» (1969), вокально-інструментальний ансамбль «Гуцулочка» (1970) та інші».

1970 року вокально-інструментальний ансамбль «Опришки» дебютував на сцені Київського палацу «Україна» [3, с. 8]. За прикладом цих визнаних колективів завирувала художня самодіяльність і на інших факультетах. Майбутні вчителі виносили із стін інституту не лише знання предметів своєї спеціальності, але й уміння організовувати дитячі художні колективи, розвивати в учнів любов до народних видів мистецтва: музики, танцю, співу тощо.

Розвиткові педагогічної освіти в нашому регіоні сприяла організація у 1970 році підготовчого відділення. Селянська і робітничка молодь отримала змогу здобути вищу педагогічну освіту. Сьогодні на багатьох факультетах керівниками є випускники цього відділення.

Майбутні вчителі повинні любити рідну землю, зберігати її і бути працелюбними. Саме з цією метою у 1969 році ректорат інституту домагається виділення 10 га землі і організовує науково-дослідне господарство (поле). Згодом воно було перетворене в дендрологічний парк, який входить до складу природно-заповідного фонду України.

Розвиткові педагогічної освіти сприяло залучення майбутніх учителів до занять спортом, гірським туризмом тощо. У 1974 році в селищі Ворохта з ініціативи ректора О.А. Устенка відкривається спортивно-оздоровчий табір «Карпати», де щорічно оздоровлювались і набували навичок організації спортивних змагань та ігор до 1000 студентів різних факультетів.

Знаковою подією для нашого інституту і краю було відкриття Музею історії інституту та освіти на Прикарпатті. Майбутній учитель має знати історію своєї альма-матері і розвитку освіти нашого краю.

До визначних подій, що відбулися за період керування педінститутом професором О.А. Устенком, було присвоєння інституту Постановою Ради міністрів УРСР імені Василя Стефаника з нагоди сторіччя з дня народження відомого письменника.

Таким чином, Івано-Франківський педінститут імені Василя Стефаника під керівництвом професора О.А. Устенка став потужним центром розвитку педагогічної освіти Прикарпаття. Кількість учителів, яких випускав інститут за рік, з 506 зросла до 963, кількість викладачів досягла 224.

За час короткого перебування на посаді ректора доктора історичних наук, професора І.К. Васюти та кандидата фізико-математичних наук І.М. Кучерука особливих змін, відчутного поступу в розвитку вищої педагогічної освіти не відбулось. За цей період у 1981 році на фізико-математичному факультеті було відкрито відділення образотворчого мистецтва, креслення і праці, на базі якого пізніше організовано художньо-графічний факультет, що готував учителів креслення і малювання.

Потужний вплив Івано-Франківського педінституту імені Василя Стефаника на розвиток педагогічної освіти Прикарпаття розпочався з 1986 року, коли інститут очолив доктор філологічних наук, професор Кононенко Віталій Іванович. У 1987 р. створено художньо-графічний факультет, організовано роботу експериментальної школи-лабораторії № 23 в м.Івано-Франківську, на баланс інституту передано літній дитячо-оздоровчий табір «Зірка» (тепер «Смерічка») в с. Микулчин, де майбутні вчителі оволодівають навичками виховної роботи з дітьми в літній період. Педагогічний інститут у 1988 році став ВНЗ першої категорії, а кількість студентів зросла до 5,5 тисяч.

За період існування Івано-Франківського державного педагогічного інституту з його стін вийшло більше 30 тисяч учителів. Майже 90 % з них працювали і працюють у школах Прикарпаття. На кінець роботи ВНЗ у вищезазначеному статусі (1991р.) навчально-виховну і науково-дослідну роботу виконували 332 викладачі, з них 13 докторів наук, професорів і 130 кандидатів наук, доцентів.

З відкриттям природничого факультету зі спеціальностями «Хімія», «Біологія» та відділення географії в Педагогічному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника викладання всіх навчальних предметів, які вивчаються в загальноосвітніх школах, забезпечується випускниками нашого університету.

Створення університету класичного типу (20 серпня 1992 р.) – велика честь і ще більша відповідальність за підбір кадрового складу викладачів відповідного рівня, за організацію навчально-матеріальної, науково-дослідницької бази університетського рівня.

На нашу думку, заслуговує високої оцінки титанічна робота доктора філологічних наук професора, ректора університету Кононенка В.І. по створенню такого потужного освітнього центру на Прикарпатті. Тільки державницька широта мислення Віталія Івановича, що формувалась високоінтелегентним оточенням у дитинстві, в юнацькі і студентські роки, проходила під впливом професури Київського національного університету імені Тараса Шевченка, робота на керівних посадах загальнодержавного рівня плюс виключна працелюбність і розвинуте почуття відповідальності дозволили створити університет. Були організовані також загальнонаціональні центри «Українська етнопедагогіка і народознавство» АПН України та ПНУ, «Регіональних проблем Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України» тощо.

Значний вплив на розвиток педагогічної освіти Західного регіону України мало відкриття університетом філій (тепер навчально-консультаційних центрів — НКЦ) на Закарпатті в містах Мукачеві і Рахові, на Тернопільщині в м. Чорткові, на Івано-Франківщині в м. Долині, м. Калуші та створення інституту в м. Коломиї. Відкриття цих центрів дозволило тисячам учителів і випускників шкіл здобути вищу педагогічну освіту за місцем проживання.

Однак, як ми вже зазначали вище, є і певні проблеми, пов'язані із створення такого потужного центру освіти на Прикарпатті. Зокрема, найбільшою проблемою сьогодні є працевлаштування випускників університету, особливо тих спеціальностей, на яких немає і не може бути запиту в невеликій сільськогосподарській області. Не пройшло і двох десятиріч з часу відкриття спеціальностей університетського штибу, як заговорили про «надлишок» філософів, правознавців, економістів тощо. Яка б профорієнтаційна робота не проводилась серед учнівської молоді, вибір спеціальностей у більшості випадків залежить від відповіді на питання: «А що робити, де працевлаштуватись після закінчення навчання в університеті?». Тому, відкриваючи нові спеціальності, слід добре подумати, де працюватимуть випускники цих спеціальностей.

Значний прогрес у подальшому розвитку педагогічної освіти відбувся завдяки інноваційним ідеям ректора університету, доктора політичних наук, професора Цепенди Ігоря Євгеновича. Суть цих ідей полягає в тому, щоб ширше вивчати зарубіжний досвід організації педагогічної освіти, встановлювати ділові стосунки із зарубіжними університетами, науковцями тощо. З ініціативи ректора університету реорганізовано факультет підвищення

кваліфікації в Навчально-науковий інститут післядипломної освіти та дистанційного навчання, в якому мають змогу здобувати вищу педагогічну освіту фахівці споріднених спеціальностей, а також розгорнута плідна діяльність з метою впровадження дистанційного навчання в університеті. Інноваційні підходи та демократизація в управлінні підрозділами університету, які запроваджуються ректором І.Є. Цепендою, значною мірою сприяють розвитку ініціативи викладачів, творчих підходів у справі навчання та виховання студентської молоді. Заслугує на підтримку існування ректора університету професора І.Є. Цепенди про здоровий морально-психологічний клімат в підрозділах і службах навчального закладу, а також про матеріальне забезпечення викладачів і працівників.

Поряд з розвитком педагогічної освіти в педагогічному інституті розвивалась і педагогічна наука. Першим доктором педагогічних наук став доцент кафедри педагогіки і психології С.Д. Бабишин, який захистив дисертацію на тему «Освіта Київської Русі IX-XI століття». Другим доктором педагогічних наук був доцент цієї ж кафедри, яку в ті часи очолював автор даної статті, М.Г. Стельмахович, який розробляв проблеми народної педагогіки. Дослідження з етнопедагогіки і народознавства, якими займався вчений, здобули визнання в АПН України. Сьогодні в педінституті університету працює вже п'ять докторів педагогічних наук, десятки кандидатів педагогічних наук, доцентів.

Таким чином, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника впродовж усього періоду свого розвитку був і залишається центром розвитку педагогічної освіти на Прикарпатті. На це спрямована діяльність педагогічних кафедр: теорії та методики початкової освіти (зав. кафедри професор Хрущ В.Д.), математичних і природничих дисциплін початкової освіти (зав. кафедри професор Луцан Н.І.), філології та методики початкової освіти (зав. кафедри професор Котик Т.М.), педагогіки та історії педагогіки (зав. кафедри професор Завгородня Т.К.).

Кафедра теорії та методики початкової освіти здійснює тісну співпрацю з гірськими школами регіону. У школах Верховинського, Рахівського району та в сільських і селищних школах Яремчанської міської ради проводяться міжнародні і міжбласні науково-методичні семінари, вчителі й керівники шкіл залучаються до участі в наукових конференціях, зі старшокласниками проводиться профорієнтаційна робота, в результаті якої значна кількість випускників шкіл обирають педагогічну професію і навчаються в нашому університеті.

Під керівництвом викладачів педагогічних кафедр учителі залучаються до науково-педагогічних пошуків. У кожному номері науково-методичного журналу «Гірська школа Українських Карпат» публікуються матеріали із життя шкіл регіону. Заснування кафедрою теорії та методики початкової освіти цього журналу, який став фаховим науковим виданням з педагогіки, якраз і мало на меті розширення освітньо-педагогічного простору в нашому Карпатському краї.

На нашу думку, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника має значні можливості і перспективи розвитку педагогічної освіти в регіоні. Про це свідчить створення в університеті коледжу зі спеціальностями «Дошкільна освіта» і «Початкова освіта», організація кафедрою теорії та методики початкової освіти експериментального майданчика в одній з гірських шкіл, систематична робота з гірськими школами з питань профорієнтації учнів на педагогічні професії тощо.

Кафедра теорії та методики початкової освіти, яка має угоди з університетами Польщі, Словаччини, США, використовує досвід цих країн у підготовці педагогічних кадрів. Саме завдяки використанню змісту, форм і методів передових країн світу ми звільняємось від застарілих підходів до розробки навчальних планів, в яких фаховим предметам та практичній підготовці приділялось дуже мало навчальних годин. Поверховий «академізм», засилля філософсько-політичних предметів, які звеличували компартійну сутність учительської праці в радянські часи, замінюється більш якісною практичною підготовкою випускників університету на компетентнісній основі.

Отже, сучасні тенденції розвитку педагогічної освіти полягають у:

- зміні самої освітньої парадигми (культурно-історичний тип педагогічного мислення й практики, зокрема з урахуванням специфічних умов, що склалися в країні);
- виході на більш широкий контекст у розумінні змісту та результатів навчання в школі (міжнародні стандарти, порівняльні дослідження якості освіти, визначення ключових компетентностей тощо, у тому числі на ґрунті посилення практичних зв'язків із зарубіжними школами);
- гуманізації навчально-виховного процесу (вихід на індивідуалізацію і диференціацію навчально-виховних засобів, урахування інтересів, нахилів, здібностей суб'єктів навчально-виховного процесу, зокрема відповідно до потреб етнографічних груп на території краю);
- розумінні значення сприятливого середовища для розвитку, навчання та виховання дитини, розширення меж цього середовища (як і визначення самих критеріїв його оцінки), враховуючи, зокрема, наявність у краї численних малокомплектних шкіл;
- глибшому взаємозв'язку школи й громадськості, адже в багатьох ситуаціях школа залишається єдиним ресурсним інформаційним центром розвитку села, особливо в гірській місцевості, зокрема на Прикарпатті [4, 292-293].

1. Вища педагогічна освіта і наука України: історія сьогодення та перспективи розвитку. – Івано-Франківськ – Київ. – Знання України. – 2010. – С. 247.
2. Угорчак Юрій. Учительський інститут / Юрій Угорчак // Університет. – № 23. - 2005. – С. 4.
3. Угорчак Юрій. Там само. – С.6.
4. Вища педагогічна освіта та наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. – Івано-Франківськ. – Київ. – Знання України. – 2010. – С. 292-293.